

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

๕.๑ วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการศึกษาเรื่องศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทเจ้า ๒) เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) และ ๓) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ)

๕.๒ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) โดยศึกษาข้อมูลในลักษณะ ดังนี้คือ

๑. ศึกษาจากข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และผลงานของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) ในรูปแบบการแสดงปาฐกถา การบรรยาย พระธรรมเทศนา และผลงานวิจัย

๒. สร้างแบบสัมภาษณ์โดยสัมภาษณ์พระเถระ นักวิชาการ และศิษยานุศิษย์

๓. ศึกษาจากข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยสัมภาษณ์พระเถระ ผู้ปกครอง นักวิชาการ และศิษยานุศิษย์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ พระเถระผู้ปกครองในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๑๑ รูป นักวิชาการ จำนวน ๕ คน ข้าราชการครูและศิษยานุศิษย์ จำนวน ๖ คน รวมเป็น ๒๒ รูป/คน มีรายนามดังนี้

- ๑) พระราชกิตติรังษี เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ
- ๒) พระราชธรรมสารสุธี รองเจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ
- ๓) พระครูสันติธรรมานุวัตร รองเจ้าคณะอำเภอเมืองศรีสะเกษ,
- ๔) พระครูศรีปริยัติวงศ์ เจ้าคณะอำเภอยะหริ่ง
- ๕) พระครูสมุห์สุทัศน์ ขยาภินนโท ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเจียงอีศรีมงคลวราราม
- ๖) พระครูมงคลนันทสาร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเจียงอีศรีมงคลวราราม
- ๗) พระครูศรีมงคลปริยัติกิจ ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีเกษตรวิทยา เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ

๘) พระครูวิธานมงคลกิจ พระสงฆ์วัดเจียงอีศรีมงคลวราราม

๙) พระอธิการบุญบันดาล สุปญโญ เจ้าอาวาสวัดเทพปราสาท (สระกำแพงน้อย)

๑๐) พระครูรัตติกงจันยุต เจ้าอาวาสวัดป่าโนนแดง

๑๑) พระอธิการสุโข กตปุญโญ เจ้าอาวาสวัดสุพรรณรัตน์

๑๒) นายประทีป กิรีเรชา ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ

- ๑๓) นายสง่า ยอดไพรินทร์ ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ
 - ๑๔) กนก โตสุรัตน์,ผศ. ที่ปรึกษาอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
 - ๑๕) นายวีระ ดาวศรี รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดศรีสะเกษ
 - ๑๖) นายวีรนิช รัตนสิทธิโรจน์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลพราณ
 - ๑๗) นายดำรง อุ้นแก้ว ครูโรงเรียนพราณวิบูลวิทยา
 - ๑๘) นายพีรพัฒน์ แก้วแสน ครูโรงเรียนศรีเกษตรวิทยา
 - ๑๙) นายทัศนวิทย์ สิทธิโท ครูโรงเรียนศรีเกษตรวิทยา
 - ๒๐) นายพฤษชาติ สารพล ครูโรงเรียนศรีเกษตรวิทยา
 - ๒๑) นายอภิรักษ์ รุ่งแสง ครูโรงเรียนศรีเกษตรวิทยา
 - ๒๒) นายนพฤทธิ์ ทองละมุล ครูโรงเรียนศรีเกษตรวิทยา
๔. เรียบเรียง สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอผลการวิจัย

๕.๓ สรุปผลการวิจัย

๕.๓.๑ ศึกษาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า ได้แก่ การมีจุดมุ่งหมายในการสอน มีหลักการสอน มีลีลาในการสอน รูปแบบการสอน ตลอดจนวิธีการสอนแบบต่างๆ เช่น การสนทนาธรรม เป็นต้น การสอนของพระพุทธเจ้าในแต่ละครั้ง จะมีคุณลักษณะซึ่งเรียกได้ว่าเป็นลีลาการสอน ๔ รูปแบบ คือ สันติสนทนา สมาทปนา สัมปหังสนา และ สมุตเตชนา วิธีการสอนเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ประการ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อปลดเปลื้องความเขลาหรือความมืดมัว เพื่อปลดเปลื้องความประมาท เพื่อปลดเปลื้องความเกียจคร้าน และเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติ การเผยแผ่ธรรมในแต่ละครั้ง ต้องประกอบไปด้วยวิธีการทั้ง ๔ ประการ ดังกล่าวมานี้ คือ ชี้ให้ชัด ชวนให้ปฏิบัติ รั้งใจให้แก้กลัวกลัว ปลุกให้รำเริง หรือ แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่กลัวกลัว รำเริง เป็นต้น พระพุทธเจ้าทรงมีจุดมุ่งหมายในการสอนเน้นที่บุคคล เพราะตระหนักว่ามนุษย์เป็นผู้ฝึกได้ และเป็นผู้ที่จะรู้ตามได้ ถ้าเขาได้ฝึกตนเองตามหลักการและวิธีการที่พระองค์ทรงค้นพบ เพราะว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ ทางปัญญาเมื่อได้ฟังการแนะนำแล้ว ก็จะสามารถพัฒนาจิตใจของตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ได้ แต่ระดับความสามารถของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ดังนั้นในการสอนแต่ละครั้ง พระพุทธเจ้าก็ทรงใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับประเภทและศักยภาพของแต่ละบุคคลโดยพระองค์จะคำนึงถึงผู้ฟังเป็นหลัก ในการสอนแต่ละครั้งพระองค์จะทรงตรวจสอบดูลักษณะและระดับภูมิปัญญาก่อน จึงจะทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดง โดยมีจุดมุ่งหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น เพื่อให้ผู้ฟังไตร่ตรองตามเห็นได้จริงและเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตาม

๕.๓.๒ หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) คือรูปแบบการนำเสนอของท่านจะเน้นเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้ตัว คม ชัด ลึก และตรงประเด็น ตามสถานการณ์ปัจจุบัน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม โดยการนำเสนอในแต่ละครั้งท่านจะมีการเลือกรูปแบบและวิธีการให้เหมาะสมทั้งต่อตนเอง และต่อผู้รับฟัง คือ เลือกรูปแบบที่ตนถนัด และให้มีความเหมาะสมกับผู้ฟัง เพื่อให้การเผยแผ่มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ชวนให้ผู้ฟังเกิด

อารมณ์คล้อยตามที่จะฟังเป็นอย่างดี และสามารถนำธรรมะที่ได้รับไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงในชีวิตประจำวัน นำไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสังคมส่วนรวม โดยรูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมะของท่านจะยึดถือแบบอย่างตามแนวทางการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าและพระสาวก โดยท่านนำเอาวิธีการเหล่านี้ มาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะให้เหมาะสมกับสภาพสังคม จนได้สมญานามจากหมู่สงฆ์ภาคอีสานว่า “ปราชญ์แห่งอีสานใต้”

วิธีการถ่ายทอดหลักธรรมของพระพุทธพจน์ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากเทคนิคและวิธีการเผยแผ่แล้ว วิถีดำเนินชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น อหิงสา การศึกษา ความเชื่อ ทศนคติ จาริต วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เป็น เพราะฉะนั้น พระสงฆ์ผู้เผยแผ่ นอกจากปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามธรรมวินัยแล้ว จำเป็นที่ต้องมีความชำนาญและความสามารถในการประกอบกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณสมบัติของพระสงฆ์หรือตัวผู้สื่อเอง ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ในการสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ผู้ฟัง ที่ได้พบและได้เห็น ท่านเป็นผู้ที่สังคมยอมรับว่า เป็นผู้มีความรู้ สมเป็นปราชญ์แห่งอีสานใต้ จึงได้รับอาราธนาไปเทศน์บรรยาย และปาฐกถาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน แม้หนังสือที่เขียนขึ้นมาประดับสังคมโลก ก็ได้รับความสนใจจากประชาชนโดยทั่วไป เป็นอย่างยิ่ง ผลดังกล่าวทำให้เกิดคุณค่าแก่คณะสงฆ์จังหวัดศรีสะเกษอย่างดี จึงได้บุคลากรที่มีคุณภาพมาช่วยงานสงฆ์ เกิดกระแสความนิยมเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย และคุณค่าในด้านวิชาการด้านพระพุทธศาสนา เพื่อให้คนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีเศรษฐกิจพอเลี้ยงตนเองได้ ให้ความช่วยเหลือกันด้วยจิตเมตตาต่อกัน แก้ไขปัญหาาร่วมกัน ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท พึ่งพากันได้ทั้งทางกายและทางจิตใจ ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น ทั้งหมู่บ้าน ชุมชน วัด และโรงเรียนให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ไปอย่างเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อกัน และเกิดสามัคคีธรรม มีความเป็นปึกแผ่นทางสังคมสืบไป

๕.๓.๓ ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพวรมุณี (วิบูลย์ กลยาโณ) ซึ่งผู้วิจัยได้ผลจากการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้ จริยศาสตร์ ของพระเทพวรมุณี(วิบูลย์ กลยาโณ) ท่านมีทั้งศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือศาสตร์ เป็นวิชาความรู้ ส่วนศิลปะคือเทคนิควิธีการของท่านในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีทั้งหลักปริยัติและปฏิบัติ ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยการยกอุทาหรณ์เปรียบเทียบ การแทรกด้วยคติธรรม คำกลอน ทำให้ผู้ฟังได้เข้าถึงอรรถรสของเรื่องราว สามารถอธิบายหรือบรรยายด้วยภาษาที่ทำให้บุคคลเข้าใจง่าย ทำให้จิตใจแจ่มใส ร่าเริง อารมณ์ดี ไม่น่าเบื่อ และเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังเพื่อให้กำลังใจหรือส่งเสริมให้บุคคลเกิดความฮึกเหิมใจ ในอันที่จะน้อมนำธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชีวิตได้จริง

ขนบธรรมเนียมประเพณี พระเทพวรมุณี (วิบูลย์ กลยาโณ) จะรักษาสดก้าลังความสามารถไม่ให้เสื่อมสูญ เนื่องด้วยมาทำบุญวัดเดียว ท่านจะคอยใส่ใจมาก ไม่ให้แตกแยก ให้ปรองดองกันมาตลอด คือการร่วมทำกิจกรรมพร้อมๆ กันในลักษณะพิธีกรรมเป็นการจัดงานประเพณี เช่น กิจกรรมที่จัดขึ้นในวาระช่วงเวลาที่สำคัญๆ ของปี เช่น ประเพณีทอดกฐินทอดผ้าป่า งานปีใหม่ เทศกาลและงานประเพณีท้องถิ่นต่างๆ เช่น ประเพณีบุญพระเวส ประเพณีกฐิน เป็นต้น

ด้านเศรษฐกิจ พระเทพวรมุณี(วิบูลย์ กลยาโณ)ก็ได้อบรมสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ในการเผยแผ่ด้วยเมตตาธรรมเสมอมา ทางเศรษฐกิจ มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ กล่าวคือ

ท่านก็ได้สอดแทรกคุณธรรม เรื่องของนิสัยใจคอของคน เช่น ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความรักงาน ความเอาใจใส่ในหน้าที่การงาน เรียนรู้ในการครองชีวิตของตนเอง สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของระบบ เศรษฐกิจทั้งนั้น ดังนั้น เมื่อมีการปลูกฝังคุณธรรมหรือ ค่านิยมของการประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ของ ตนให้ดีแล้ว จึงทำให้เกิดคุณประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกใน ชุมชนมีฐานะมั่นคงยิ่งขึ้นด้วย

ทางสังคมของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) ดังนั้น ท่านจึงมีบทบาทในด้านต่างๆ เพื่อ เกื้อกูลต่อชุมชน จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และอาศัยความร่วมมือจากสังคม ดังนั้น สิ่งที่จะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในด้านต่างๆ จึงจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาเป็นฐาน หาก พระสงฆ์ต้องการเข้าไปมีบทบาทพัฒนาสังคม ในเบื้องต้นพระสงฆ์จึงจำเป็นต้องพัฒนาตัวเองก่อน จึง เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการปลูกฝังจริยธรรมให้กับคนในสังคม เพื่อความอยู่ดีมีสุข

การศึกษา ท่านเป็นผู้มองเห็นคุณค่าทางการศึกษาว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศชาติได้ การศึกษาทำให้คนสามารถช่วยตนเอง ครอบครัวย และชุมชนซึ่ง เป็นการ เพิ่มคนดีที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป จึงได้ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร นักเรียน นักศึกษาและประชาชนได้ศึกษาพระธรรมวินัยและวิชาการด้าน ต่างๆ อย่าง ต่อมาได้จัดสร้างโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนฝึกอาชีพขึ้นใน ท้องถิ่น ซึ่งเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับพระสงฆ์สามเณร ตลอดจนเยาวชนและประชาชน ในท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง เพราะมีความมุ่งมั่นที่ต้องการให้เยาวชนได้รับการศึกษาโดยถ้วนหน้าและ หวังพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวไกล โดยอาศัยเงินบริจาคทำบุญของประชาชน แปรกลับคืนสู่ชุมชนใน รูปแบบของการส่งเสริมการศึกษา การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมชุมชนและการ ก่อสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม โดยเริ่มต้นภายในวัดเจียงอีศรีมงคลวรารามเป็นลำดับแรกก่อนแล้วจึงจะกระจายออกไปสู่สังคมรอบนอกต่อไป

๕.๔ อภิปรายผล

ผู้วิจัยเห็นว่า หลังจากທີ່พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ทรงมีพระมหา กรุณาที่จะแสดงธรรมโปรดสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ ทรงปรากฏพระนามในโลกว่า พระพุทธเจ้า ๓ ได้ต้น โพธิ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ที่พุทธคยา เมื่อพระชนม์ได้ ๓๕ พรรษา การบำเพ็ญพุทธกิจของ พระพุทธเจ้า ๔๕ ปี เป็นระยะเวลาที่เต็มไปด้วยความสุขความสงบ ความอุดมแห่งปัญญาและความ เจริญสูงสุดของกุศลกรรมทั้งหลาย ผู้คนที่เกิดร่วมสมัยแม้มีความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นเรื่องวรรณะ การศึกษา ฐานะ ความเชื่อ ความคิดเห็นแต่พระพุทธองค์ทรงสามารถสมานความแตกต่างเหล่านั้น ได้ ด้วยพระธรรมวินัย ด้วยพระกรุณาที่แผ่ไพศาลของพระพุทธองค์ ได้ให้พุทธสาวกของพระองค์ออกไป เผยแผ่พระพุทธศาสนา การมีจุดมุ่งหมายในการสอน มีหลักการสอน มีลีลาในการสอน รูปแบบการ สอน ตลอดจนวิธีการสอนแบบต่างๆ เช่น การสนทนาธรรม เป็นต้น การสอนของพระพุทธเจ้าในแต่ละ ครั้ง จะมีคุณลักษณะซึ่งเรียกได้ว่า เป็นลีลาการสอน ๔ รูปแบบ คือ สันทติสนา สมาทปนา สัม ปหังสนา และ สมุตเตชนา วิธีการสอนเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ประการ พระพุทธเจ้าทรงมี พระสงฆ์สาวกเป็นกำลังหลัก ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไป ทั่วชมพูทวีป และเจริญรุ่งเรืองมั่นคง สืบเนื่องจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน พระสงฆ์จึงเป็นหนึ่งใน ที่ช่วยปลูกฝัง

คุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สั่งสอนให้คนเป็นคนดี คุณสมบัติของผู้เผยแผ่ เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ฟัง เกิดศรัทธา และยอมปฏิบัติตามในคำสอนอย่างน้อัจฉรย์

ผู้วิจัยเห็นว่า หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) คือรูปแบบการนำเสนอของท่าน จะเน้นเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เป็นเรื่องง่ายๆ ใกล้ตัว และตรงประเด็น ตามสถานการณ์ปัจจุบัน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม โดยการนำเสนอในแต่ละครั้ง ท่านจะมีการเลือกรูปแบบและวิธีการให้เหมาะสมทั้งต่อตนเอง และต่อผู้รับฟัง คือ เลือกรูปแบบที่ตน ถนัด และให้มีความเหมาะสมกับผู้ฟัง เพื่อให้การเผยแผ่มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ชวนให้ผู้ฟังเกิด อารมณ์คล้อยตามที่จะฟังเป็นอย่างดี และสามารถนำธรรมะที่ได้รับไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงใน ชีวิตประจำวัน นำไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสังคมส่วนรวม โดยรูปแบบและ วิธีการเผยแผ่ธรรมะของท่านจะยึดถือแบบอย่าง ตามแนวทางการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าและพระ สาวก โดยท่านนำเอาวิธีการเหล่านี้ มาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะให้เหมาะสมกับสภาพสังคม จน ได้สมญานามจากหมู่สงฆ์ภาคอีสานว่า “ปราชญ์แห่งอีสานใต้” และอุทิศตนเพื่อการทำงานให้แก่ ส่วนรวมและพระพุทธศาสนาโดยตลอด จนถือคติพจน์ประจำตัวว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน”

ผู้วิจัยเห็นว่า ผลการสัมภาษณ์ด้านจริยศาสตร์ ของพระเทพวรมณี(วิบูลย์ กลยาโณ) ท่านมีทั้ง ศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือศาสตร์ เป็นวิชาความรู้ ส่วนศิลปะคือเทคนิควิธีการของท่านในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา มีทั้งหลักปริยัติและปฏิบัติ ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยการยก อุทาหรณ์เปรียบเทียบ การแทรกด้วยคติธรรม คำกลอน ทำให้ผู้ฟังได้เข้าถึงอรรถรสของเรื่องราว สามารถอธิบายหรือบรรยายด้วยภาษาที่ทำให้บุคคลเข้าใจง่าย ทำให้จิตใจแจ่มใส ร่าเริง อาจหาญ ไม่น่าเบื่อ และเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง เพื่อให้กำลังใจ ในอันที่จะน้อมนำธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ชีวิตได้จริง ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี พระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) จะ รักษาสดก้าลังความสามารถไม่ให้เสื่อมสูญ ท่านจะคอยใส่ใจมาก ไม่ให้แตกแยก ให้ปรองดองกันมา ตลอด คือการร่วมทำกิจกรรมพร้อมๆ กันในลักษณะพิธีกรรมเป็นการจัดงานประเพณี เช่น กิจกรรมที่ จัดขึ้นในวาระช่วงเวลาที่สำคัญๆ ของปี ด้านเศรษฐกิจ พระเทพวรมณี(วิบูลย์ กลยาโณ)ก็ได้อบรมสั่ง สอนให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ในการเผยแผ่ด้วยเมตตาธรรมเสมอมา ทางเศรษฐกิจ มี หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ กล่าวคือท่านก็ได้สอดแทรกคุณธรรม เรื่องของนิสัยใจคอของคน เช่น ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความรักงาน ความเอาใจใส่ในหน้าที่การงาน เรียนรู้ในการครองชีวิตของตนเอง ทางด้านสังคมของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) ดังนั้น ท่านจึงมีบทบาทในด้านต่างๆ เพื่อเกื้อกูล ต่อชุมชน จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และอาศัยความร่วมมือจากสังคม จึงเป็น อีกวิธีการหนึ่งในการปลูกฝังจริยธรรมให้กับคนในสังคม เพื่อความอยู่ดีมีสุข ด้านการศึกษา ท่านเป็นผู้ มองเห็นคุณค่าทางการศึกษาว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศชาติได้ จึงได้ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร นักเรียน นักศึกษาและประชาชนได้ศึกษาพระธรรมวินัยและวิชาการด้าน ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การสงเคราะห์ชุมชนและการก่อสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม

๕.๕ ข้อเสนอแนะ

๕.๕.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้ที่ต้องการเรียนรู้ควรที่จะศึกษาการนำหลักพุทธธรรมที่ท่านนำมาใช้ในการบริหาร ในฐานะที่ท่านดำรงตำแหน่งทางการบริหารคณะสงฆ์ด้วยว่า ท่านได้นำหลักธรรมคือ พรหมวิหาร ๔ ประยุกต์ใช้ และประสบผลสำเร็จและได้ผลสัมฤทธิ์ของพุทธบริษัทที่ได้ฟังพุทธธรรมของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) ว่า สามารถนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์และปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้มากเป็น อย่างดี

๕.๕.๒ ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

ผู้ที่ต้องการจะนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ ขอให้คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมขององค์กรชุมชนที่แต่ละแห่งมีสภาพไม่เหมือนกัน รวมทั้งบทบาทหน้าที่ การบริหารจัดการงาน เทคนิคในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือจากพุทธศาสนิกชนทั่วไปที่จะสามารถนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาชนให้เกิดการรู้จัก มีความสนใจรับรู้ เกิดศรัทธายอมรับและปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๕.๓ ข้อเสนอแนะเพื่องานวิจัยครั้งต่อไป

จากผลของศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) ผู้วิจัยยังได้พบว่า มีหัวข้อที่น่าสนใจในการต่อยอดงานวิจัย ดังนี้

๑. ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) กับนักเผยแผ่รูปอื่น ๆ ในปัจจุบัน

๒. ควรศึกษาการนำหลักพุทธธรรมที่ท่านนำมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ท่านได้นำหลักธรรมอะไรมาประยุกต์ใช้อย่างไร และประสบผลสำเร็จแค่ไหนอย่างไร

๓. ควรศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระเทพวรมณี (วิบูลย์ กลยาโณ) ว่าท่านมีแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างไร